

ಸುರಂಗದೊಳಗೆ ಕೊರೆತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಣ್ಣು ಜರಿದು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸುರಂಗದೊಳಗೆ ಆಮ್ಲಜನಕ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಾದಾಗ, ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಒಂದೈದು ನಿಮಿಷ ವಿಶ್ರಾಂತಿ. ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಕೊರೆತ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಶ್ರಮವಹಿಸಿದರೂ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಳಿ! ಗೇಲಿ, ತಮಾಶೆ, ಚುಚ್ಚುವವರ 'ಕಣಿ' ಸತ್ಯವಾಗಬೇಕೇ!

ಯಾಕೋ, ನಾಯ್ಕರ ಒಳಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಗಂಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು: ನೀರು ಸಿಕ್ಕಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ, ಅಧೀರನಾಗಬೇಡ. ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸು. ಸರಿ, ನಾಲ್ಕನೇ ಸುರಂಗ ಕೊರೆತಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಾರ. ನಾಯ್ಕರ ಬೆವರಿನ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಗಂಗೆ ಬೆರಗಾದಳು! ಇಷ್ಟೆಷ್ಟೆದು 'ಕೋಲು' (ಒಂದು ಕೋಲು ಅಂದರೆ ಎರಡೂವರೆ ಅಡಿ) ಸುರಂಗ ಕೊರೆತ ಆಗಿತ್ತಷ್ಟೇ, ನೀರಿನ ಒಸರು ಕಾಣಿಸಿತು. ಸುರಂಗದ ಮೇಲ್ಬದಿಯಲ್ಲೂ ಒಸರಿನ ಲಕ್ಷಣ. ಪುನಃ ಮೇಲ್ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸುರಂಗ ಕೊರೆತ. ಗಂಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಳಾಗಿ ನೀರಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿದಳು. ನಾಯ್ಕರು ನಿರಾಳ. ಕನಸು ನನಸಾದ ಋಷಿ. ಈ ಸುರಂಗದ ಒಟ್ಟು ಉದ್ದ ನೂರ ಇಷ್ಟೆಷ್ಟೆದು ಕೋಲು!

ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಟ್ಯಾಂಕಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೈಪ್ ಮೂಲಕ ಸುರಂಗದ ನೀರಿನ ಸಂಪರ್ಕ. ಈ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಟ್ಯಾಂಕಿಯ ಕೆಳಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ದೊಡ್ಡ ಟ್ಯಾಂಕಿಯಿದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಟ್ಯಾಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಭರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನ ಟ್ಯಾಂಕಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ನೀರು ಕೃಷಿಗೆ ಬಳಕೆ. ಈ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯುವಾಗ (1980ರ ಆಜೂಬಾಬು) ಕೆಲವು ವರುಷಗಳೇ ಸಂದುವು.

ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲೂ ಸುರಂಗ ಕೊರೆದರು. ಅಲ್ಲೂ ಗಂಗೆ ಕೈಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ನೀರನ್ನೂ ಫೆರೋಸಿಮೆಂಟ್ ಟ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಎರಡು ತಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದ ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ ಮೂಲಕ ನೀರುಣಿಸಿಕೆ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಸ್ ಇರಿಗೇಶನ್. ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ನದಿಂದಾಗಿ ತೋಟ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ಐದು ತಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ತೆಂಗು ತೋಟ. ಟ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ನೀರು ಗ್ರಾವಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಟ್ಟಿಗೊಬ್ಬರ, ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಗೊಬ್ಬರಗಳೂ ನಾಯ್ಕರ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಲಿಂಗರಿಗೆ ನೀರು ಅಮೃತಸದೃಶ. ಕೈತೊಳೆದ, ಸ್ನಾನದ ನೀರು ವೃಥಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಕೆಳಗಿನ ತೋಟದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಟ್ಯಾಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇದು ಭರ್ತಿಯಾದಾಗ ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳಿಗೆ ಉಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೂರು ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳಿಗೆ ಈ ನೀರು ಸಾಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲೋಪದಿಂದಾಗಿ ಈ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರ ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ನಕ್ಕರು. ಅವರ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಗೇರು ತೋಟವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗುಗುಂಡಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಮಳೆನೀರನ್ನು ಇಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪ್ಪಿನ ಮುಣ ತೀರಿಸಿದ 'ಬೊಳ್ಳು'

ಮಹಾಲಿಂಗ ನಾಯ್ಕರು ಮರದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಸೊಂಟತಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಮಯ. ಸಾಕು ನಾಯಿ 'ಬೊಳ್ಳು' ತನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ! ಈಗ ಬೊಳ್ಳು ಇಲ್ಲ. ನೆನಪು ಮಾತ್ರ.

ಬೊಳ್ಳುವಿನ ಕೊರಳ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಪೋಯಿ' (ಹೋಗುವಾ) ಅಂದರೆ ಸಾಕು, ಬಕೆಟನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿ ನೇರವಾಗಿ ತೋಟದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ನಾಯ್ಕರು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಆಯಿತು, ಅಡಿಕೆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಡಿಕೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಬಕೆಟಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ದಿನಕ್ಕೆ 250-300 ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದ.

'ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವಾಗಲೇ ಸಂಕಲೆ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾಯಿ ಬುದ್ಧಿ! ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ದೋಸೆಯ ಸಮಾರಾಧನೆ. ತಡವಾಯಿತೋ, ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ!' ಎಂದು ಬೊಳ್ಳುವಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ ನಾಯ್ಕರ ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರ ಹನಿ.

ಉಪ್ಪಿನ ಮುಣ ತೀರಿಸಿದ 'ಬೊಳ್ಳು'

ಹಂಗಿಲ್ಲದ ಬದುಕು

ಗುಡ್ಡ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಭತ್ತದ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿದ ದಿನಗಳನ್ನು ಮಹಾಲಿಂಗ ನಾಯ್ಕರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಕೋಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹೂಟಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಗುದ್ದಲಿ, ಹಾರಿಯಿಂದಲೇ ಉಳುಮೆ' ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದರು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನ ಹೇಂಟೆ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಮಡದಿ ಹಾಗೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಕಾಲಿನಿಂದಲೇ ಪುಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೇ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿ ವರುಷಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಮುಡಿಯಷ್ಟು ಭತ್ತ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದರು. ಮನೆ ಮಂದಿಯ ಕಾಯಕಷ್ಟವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಗೆ ಗುಡ್‌ಬೈ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಡಿಕೆ ಸಸಿಗಳು ಬೆಳೆದಿವೆ.

ಇಳುವರಿ ಕೊಡುವ ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರುವರೆ ಕ್ಷಿಂಟಾಲ್

ಅಡಿಕೆ ಇಳುವರಿ, ನಲವತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಐನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕಾಳುಮೆಣಸು, ಗೇರು... ಹೀಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಮನೆ ಬಳಕೆಗೆ ತರಕಾರಿ ಕೃಷಿ 'ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಲ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅವಿರತ ದುಡಿದಿದ್ದೇವೆ. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲ ಈಗ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

2001ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಮನೆ ಸನಿಹವೇ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ. ತನ್ನ ಮನೆವರೆಗೆ ರಸ್ತೆ, ದೂರವಾಣಿ, ಟಿವಿ... ಹೀಗೆ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಯ್ಕರಿಗೆ 'ದುಡಿಮೆ' ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಮಡದಿ ಲಲಿತಾ, ನಾಯ್ಕರ ದುಡಿಮೆಯ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ. ಗಂಡನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಗೃಹಿಣಿ. ಮಕ್ಕಳು ರಘುನಾಥ, ಶಾರದಾ ಮತ್ತು ಬಾಲಕೃಷ್ಣ.

ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಹಸಿರಾಗಿಸಿದ ಮಹಾಲಿಂಗ - ಲಲಿತಾ ದಂಪತಿ